

Yazar: Prof. Dr. İbrahim Tellioglu

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi

Türklerin tarihte bıraktığı iz pek çok başlık altında ele alınabilir. Ancak bunları siyasi, askeri ve kültürel izler altında üç genel başlıkta incelemek mümkündür. Bu mesele hakkında kafa yorarken pek çok zıtlıkla karşılaşabilirsiniz. Bir yanda tarihte Türk diye bir millet var olmamış gibi davrananlar vardır. Onlara göre Türklerin tarihini yazmak barbarlığın tarihini yazmakla eş değerdir. Diğer taraftan milli hislerle davranarak Türkleri uygarlık tarihinin temeline yerleştirirken, sağlam kaynağa dayanmayan çevrelerin varlığı da bilinmektedir.

Türklerin tarihteki yeri konusunda pek çok farklı görüş olsa da onların devlet kurma kabiliyeti, siyasi becerileri ve teşkilatlılıkları herkesin üzerinde uzlaştığı bir üstünlükleridir. Türkleri hiç sevmeyen kişiler ve çevreler bile bu hususta haklarını teslim ederler. Türklerin siyasi tarihlerini kronolojik olarak takip etmek Asya Hunlarından beri mümkündür. MÖ III. yüzyıldan günümüze Türkler Altay-Sayan bölgesinden Avrupa içlerine, Hindistan'ın kuzeyinden Sibiryaya düzlüklerine her gittikleri yerde bir devlet kurmuşlardır. Bu yüzden Türk tarihi bir millet-devlet tarihidir. Bazı Türk devletleri bölgesel olarak önem kazanırken, bazıları cihanşümul bir karakter kazanmıştır. Orta Asya'da siyasi birliği sağlayan ilk devlet olan Asya Hunları, Avrupa'yı bir bayrak altında birleştiren Avrupa Hunları, Hindistan'ın kuzeyine İslamiyet'i götüren Gazneliler ya da Mısır'da Türk hâkimiyetini zirveye çıkararak Memlûkler bölgesel olarak derin izler bırakan devletlerdir. Osmanlı Devleti ve Timurular ise üç kıtaya hâkim, dünya tarihinin gördüğü en büyük devletler arasında gösterilir. Avrupa hâlâ bozkırın üç efendisi olarak andığı Attila, Cengiz Han ve Timur'u unutamamıştır.

Türklerle ilgili yazılan eserlerin çoğunun başlangıcında onların siyasi ve askeri bakımdan büyük işler yapabildiği ancak uygarlık tarihinde iyi bir iz bırakmadığı yazılıdır. Hatta var olan uygarlıkları yok ettikleri, insanlığın binlerce yılda oluşturduğu birikimi bir anda ortadan kaldırdıkları yazar. Ancak gerçeklerin böyle olmadığı zamanla anlaşıldı. 1929 yılında Rudenko ve Grnazyov isimli iki Rus arkeolog, Altaylarda, denizden 1.600 m yükseklikteki Ulagan vadisinde bir kurgan bulmuşlardı. Rudenko 1949'da burada günümüzden yaklaşık 2500 yıl öncesine ait dünyanın en eski halısını bulduklarını duyurdu. Üzerindeki motiflerden ve düğüm atma tarzından bu halının Türklere ait olduğu belliydi. Böylece Türklerin medeniyete katkıda bulunmadığı tezi büyük darbe aldı. Pazırık halısı adıyla ünlenecek bu halıdan daha eskisi günümüze kadar bulunamamıştır. 1970 yılında ele geçirilen diğer bir buluntu ise Türklerin medeniyet tarihindeki konumunu belirlemeye önemli bir katkı sağladı. Kazakistan'ın Almatı şehri yakınlarındaki Esik kasabasında 1969'da ortaya çıkarılan kurganda yine günümüzden 2.500 yıl öncesine ait mumyalanmış bir ceset bulundu. Cesedin çevresinde yüzlerce kıymetli eşya vardı ancak onu eşsiz kılan üzerindeki altın elbiseydi. Dünyada o zamana kadar eşi benzeri görülmemiş bu elbiseyi yapanların Türk olduğu mumyanın ayak ucundaki kaptan bulunan Türkçe yazıdan anlaşıldı. Böylece Türklerin uygarlık tarihine katkıda bulunmadığı önermeleri kıymetini yitirdi. Çünkü bu iddia sahipleri 2.500 yıl önce Türklerle kıyaslanamayacak ölçüde çok ilkel bir hayat sürmekteydi.

Pazırık Halısı ve Altın Elbiseli Adam

Türklerin siyasi ve ekonomik bakımdan zirveye çıktıkları dönemlerde bilimsel ve kültürel bakımdan da zirvede oldukları görülmektedir. Melikşah'ın cihan hükümdarı ilan edildiği zamanlarda Nizamiye medreseleri de dünyanın en itibarlı kurumlarıydı. Timur'un şahlanışının ardında bilime ve sanata verdiği önem yatar. Semerkant'ta aynı meydana kapıları açılan Uluğ Bey, Şirdar ve Tilla Kari isimli üç medrese, varlığı ile dünyada tek örnektir. Fatih, surları delebilecek teknolojiyi elde ettikten sonra İstanbul'u ele geçirebilmiştir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkün. İbn Sina, Biruni, Farabi, Harezmi, Uluğ Bey, Ali Kuşçu dünya ilmine büyük katkılar sağlayan bilim adamlarımız olarak ilk anda akla gelenler. Dünya hâlâ Piri Reis'in dünya haritasını nasıl bu kadar mükemmel çizmiş olabileceğini tartışıyor. Tac Mahal'den Orhun Bengütaşlarına, Topkapı Sarayı'ndan Mostar Köprüsü'ne dünyanın her yanında Türklerin inşa ettiği abidevi eserler eşsizdir. Ahmed Yesevî, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli, Mevlana Celaleddin Rumi gibi değerler insanlığa yol gösteren ölümsüz kişiler arasına girmiştir. Gücünün zirvesinde iken divân sahibi şairler arasına giren Fatih Sultan Mehmed (Avnî), Kanuni (Muhibbi), Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail (Hatayî) gibi entelektüel hükümdarlar çıkarabilmesi, Türk kültürünün bir zamanlar ulaştığı seviyeyi gösterir.

Türkler, askeri güçleri ile tarihte derin izler bırakmış bir millettir. Türklerden hiç hoşlanmayan tarihçiler bile bu konudaki üstünlüklerini alenen kabul etmek zorunda kalır. Türklerle ilk temas eden topluluklardan Çinlilerin 21.196 km uzunluğunda bir savunma seddi yapması, Avrupalıların bütün düşmanlıklarını bir kenara bırakarak Roma-Germen ittifakını kurması Türk ordusu karşısında düştükleri acizliğin bir sonucudur. Türklerin göç ettikleri her yerde devlet kurarken ciddi bir direnişle karşılaşmaması güçlü orduları sayesinde olmuştur. Dostları onların askerlik kabiliyetlerine övgüler yağdırırken düşmanları da nefret ve kıskançlıkla karışık bir duyguyla onların gücüne vurgu yapar.

Türk kara kuvvetlerinin kurucusu Mete Han'dan Avrupalılar tarafından Bozkırın efendileri olarak anılan Attila, Cengiz ve Timur'a, Cihanın hâkimi sıfatı verilen Melikşah'dan Fâtih unvanı

alan Mehmed Han'a, Muhteşem Kanuni'ye dünyanın saygı duyduğu bütün büyük Türk hükümdarları zamanının en güçlü ordularına sahipti. Bu güç sadece sayı ya da silaha dayalı değildi. Türkler dünyanın en disiplinli ordularına sahipti. Bir emirle gözünü kırpmadan ölüme koşacak disipline sahip Türk askerinin kahramanlık hikâyeleri, Asya bozkırlarından Çanakkale boğazına, Yemen çöllerinden Kafkas dağlarına her yere yayılmıştır. Türk ordusundaki emir-komuta bağlılığın dünyada örneği azdır. Türk devletleri gücünün zirvesine çıktığında orduları da çağın en üst düzey teknolojisine ulaşmıştır. Mete Han'ın kurduğu süvari birliklerinden İstanbul'u fetheden ordunun sahip olduğu ateş ve teknolojik kabiliyetine, Mısır'ı ele geçiren Osmanlı ordusunun teknik donanımından Preveze zaferini kazanan donanmanın gücüne kadar pek çok örnek, elde edilen zaferlerin ileri teknolojik altyapısı olduğunu gösterir. Çinliler ve Ruslar başta olmak üzere pek çok millet Türk askeri sistemini tatbik ederek ordularını yenilemiştir.

Semerkant'ta Üç Medresenin Bir Arada Bulunduğu Registan Meydanı